

R/SE RIKOSSEURAAMUSLAITOS

Seksuaalirikosten ennaltaehkäisy Rikosseuraamuslaitoksessa

26.1.2018, Mikko Ylipekka, psykologi
Riihimäen vankila, STOP-ohjelma

Seksuaalirikosten uusimisriskiä voidaan madaltaa

■ Tuloksellisen ennaltaehkäisyn edellytykset

■ Oikea kohderyhmä (riski)

- Mitä korkeampi riski sitä intensiivisempi interventio

■ Todistetusti toimivat menetelmät kohdistetaan riskiä ylläpitäviin tekijöihin (tarve)

- Emotionaalinen samaistuminen lapsiin, rikosmyönteiset asenteet, vihamielisyys naisia kohtaan, tunnetason yksinäisyys, käyttäytymisen ja tunteidensäätelyn vaikeudet, poikkeava seksuaalinen kiinnostus

■ Laadukas yksilöllinen toteutus (vastaavuus)

- Valitun menetelmän laadukas soveltaminen
- Yksilön ominaisuuksien huomioiminen
- Empaattinen, kunnioittava, kannustava, ohjaava ("firm but fair") kohtaaminen

■ Mikä ei toimi?

■ Kovemmat rangaistukset

■ Kohtaamisessa mm. aggressiivinen konfrontointi, tuomitseminen ja vihamielisyys heikentävät kuntoutuksen tuloksellisuutta

Seksuaalirikoksen uusimisriskiä madaltavat toimintaohjelmat Rikosseuraamuslaitoksessa

Uusi suunta

- Taustateoriana KKT ja ns. Good Lives Model
- Yksilöohjelma
- Kun STOP ei sovellu
 - Toisaalta toimii myös STOPiin motivoivana tai STOPin tehoa voimistavana ohjelmana
- Sopii kieltäjille
- Tarjotaan useissa yksiköissä, myös yhdyskuntaseuraamus-toimistoissa
- 16 istuntoa

STOP

- Taustateoriana KKT
- Ryhmämuotoinen
- Ainakin keskitasoinen uusimisriski
- Rikoksesta oltava valmis puhumaan
- Tarjotaan vain Riihimäen vankilassa
- 85 istuntoa, intensiivinen

Lisäksi korkeariskisten tuomittujen on mahdollista saada lääkehoitoa seksuaalivietin madaltamiseksi.

Kognitiivinen käyttäytymisterapia

- Ajatukset, tunteet, uskomukset ja asenteet vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa ohjaavat käyttäytymistämme.
- 1. Rikokseen johtanutta ajattelua tutkitaan ja pyritään löytämään logiikka käyttäytymisen takana
 - Kriittisesti ja vastuuttaen mutta tuomitsematta ja syyttelemättä
- 2. Pyritään löytämään uutta rikoksettomuutta tukevaa ajattelua ja toimintamalleja
- 3. Uutta ajattelua ja käyttäytymistä harjoitellaan tietoisesti ja tavoitteellisesti

STOP-ohjelman rakenne ja menetelmät

Työskentelyn näkökulmat

1. Rikos ja siihen johtaneet tekijät
 - Ajattelun vääristymät
 - Riskitekijät (elämäntilanne, ihmissuhteet, asenteet, tunteet, seksuaalinen käyttäytyminen)
2. Uhrin näkökulma
 - Empatia
 - Teon vaikutukset
3. Uusi minä
 - Myönteiset rikoksettomuutta tukevat tulevaisuudentavoitteet
 - Keinot saavuttaa uusi minä

Menetelmiä

- Ketjuanalyysi (tutkitaan rikokseen johtanutta ajattelua, tunteita ja käyttäytymistä vaihe vaiheelta)
- Rooliharjoitukset
- Kognitiivinen uudelleenmuotoilu
- Sokraattinen dialogi
- Psykoedukaatio
- Ongelmanratkaisutaitojen tietoinen harjoittelu
- Yksilökeskustelut

STOP – tilastot ja vaikuttavuus (9.1.2018)

- Ohjelman on käynyt 269 miestä
- Ohjelman käyneistä 16 uusinut seksuaalirikoksen
- Suomalaisessa vaikuttavuustutkimuksessa (Laaksonen & Tyni, 2015) uusiminen väheni noin puoleen (10,5 % vs. 5,6 %) suhteessa verrokkiryhmään
 - Ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä, mikä voi selittyä seksuaalirikollisten jo lähtökohtaisesti matalalla uusimisella ja aineiston pienuudella
 - Lisäksi ”Koe- ja kontrollihenkilöiden välinen kaltaistaminen oli tehty tutkimuksessa onnistuneesti. Siksi voitaneen olettaa, että ryhmien välinen ero uusintarikollisuudessa ei selity valikoitumisharhalla vaan puhtaasti toimintaohjelman vaikutuksella.”

Good Lives Model

1. Kokemus fyysisestä psyykkisestä ja seksuaalisesta hyvinvoinnista (HYVINVOINTI)
2. Kokemus perusasioiden osaamisesta (TIETÄMYS)
3. Kokemus osaamisen, pystyvyyden ja kyvykkyyden ilmaisemisesta mm. työn, vapaa-ajan ja ihmissuhteiden kautta (PYSTYVYYS)
4. Mahdollisuudet kokea ja ilmaista hallinnan tunnetta, terve itsetunto ja kokemus mahdollisuudesta vaikuttaa omiin asioihinsa. (TOIMIJUUS)
5. Kokemus yhteydestä ja vuorovaikutuksesta muihin ihmisiin. Kokemus mm. läheisyydestä, tuesta, vastavuoroisuudesta, ystävytydestä. (LIITTYMINEN)
6. Kokemus mielenrauhasta ja henkisestä tasapainosta (MIELENRAUHA)
7. Kokemus oman elämänsä tarkoituksesta, merkityksestä ja arvosta (TARKOITUS)
8. Kokemus onnellisuudesta ja tyytyväisyydestä itseen ja elämään. (ONNELLISUUS)
9. Kokemus mahdollisuudesta ilmaista luovuutta itselle ominaisella tavalla (LUOVUUS)

GLM-teorian mukaan yksilö tekee seksuaalirikoksia tavoitellakseen itselleen tärkeitä asioita. Päämäärät ovat oikeita, mutta keinot toisia vahingoittavia. Tavoitteena on oppia täyttämään tarpeet vahingoittamatta ihmisiä.

Uusi suunta -ohjelman rakenne

- A-osa: Mitä tapahtui? (teosta puhuminen, istunnot 1-3)
 - Vähättelyn ja kieltämisen vähentäminen
 - Motivointi tavoitteiden mukaiseen työskentelyyn
- B-osa: Miksi teko tapahtui ja mistä siinä oli kyse? (istunnot 4-8)
 - Lisätään tietoisuutta niistä tekijöistä, jotka ovat yhteydessä rikoksiin (motiivit, toimintatavat, sosiaaliset suhteet, tieto- ja taitopuutteet)
- C-osa: Mitä tarvitaan, ettei tekoa tapahdu enää uudelleen? (elämäni uusi suunta, istunnot 9-16).
 - Rikollisen käyttäytymisen linkittäminen mielekkään elämän tavoitteisiin ja käytettyihin keinoihin
 - Kehitetään ongelmanratkaisutaitoja ja laaditaan suunnitelma tavoitteiden saavuttamiseksi
 - Vahvistetaan kokemusta sisäisestä kontrollista

STOP-ohjelman käynyt mies avuntarpeesta siviilissä:

"Haluaisin, että ihmiset (joilla on seksuaalisia ajatuksia lapsia kohtaan) tietäisivät, että monilla on tällaisia ajatuksia, mutta ajatukset eivät ole rikollisia, teot ovat. Olisi tärkeää, että olisi paikka, jossa niistä voisi puhua tietäen, että toinen ymmärtää ja tietää mistä on kyse. Puhumattomuus ja häpeä voivat johtaa lopulta ajatusten toteuttamiseen.

Jos olisin tiennyt paikan, jossa olisin voinut puhua ajatuksistani ennen rikosta, olisin todennäköisesti hakenut apua. Olen varma, etten silloin olisi syyllistynyt rikokseen."